

Motion till riksdagen 2011/12:Ub458

av Mikael Damberg m.fl. (S)

Politik för gymnasieskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en kunskapsbaserad ekonomi börjar i en skola där alla elever lyckas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lärarna är viktigast för hög kvalitet i gymnasieskolan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla gymnasieprogram ska leda till grundläggande behörighet i högskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning om skolan i skolan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utbildningspolitiskt mål för gymnasiekompetens.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka avhopp från gymnasieskolan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvalitet i lärlingsutbildningen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att resurser ska fördelas till gymnasieskolor efter elevernas förutsättningar och behov.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en utvärdering av kostnaderna efter det första året med Gy 11.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en modern och likvärdig gymnasieexamen.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utmaningar för duktiga elever.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhet i gymnasieskolan.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om framtidskompetenser.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bättre studie- och karriärvägledning i gymnasieskolan.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att estetisk verksamhet ska vara ett gymnasiegemensamt ämne.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om översyn av intagningssystemet till högre studier.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om övergång till högskola och komvux.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rättvis övergång till nytt betygssystem.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att modernisera regelverket för fristående gymnasieskolor.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elevhälsa.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mobbning och kränkande behandling.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elevers organisering och elevmajoritet i lokala styrelser.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om registerkontroll av personal i gymnasieskolan.

En kunskapsbaserad ekonomi kräver mer

En kunskapsbaserad ekonomi börjar i en skola där alla elever lyckas. Utbildning är nyckeln till framtidens jobb och konkurrenskraft, men också till människors frihet att forma sina egna liv. Sverige är och ska förbli en nation som satsar på kunskap. Däri ligger vår konkurrenskraft. Vägen framåt är inte låga löner och sämre arbetsmiljö. Ska vi möta utmaningen som ett modernt land som investerar för framtiden måste vi investera i utbildning idag.

Dagens gymnasieskola står inför helt andra utmaningar än vad som gällde för bara några årtionden sedan. I dag krävs en gymnasieutbildning för att få ett jobb och för att klara sig i ett allt mer komplext och kunskapsintensivt samhälle. Det blir tydligt inte minst när man studerar ungdomars långtidsarbetslöshet. Den viktigaste orsaken till att ungdomar är långvarigt arbetslösa är just bristande utbildning. Dagens och framtidens arbetsliv och samhälle kräver gedigna kunskaper av alla. Förändringarna på arbetsmarknaden, och kra-

ven på att förvärvsarbetande ska kunna byta arbetsplats, yrke eller bransch, gör att unga som inte får med sig tillräckliga kunskaper från gymnasiet har det svårt i dag och kommer att få det än svårare i framtiden. Att successivt höja kraven på kunskap har därför varit både naturligt och nödvändigt mot bakgrund av samhällets utveckling. En kunskapsbaserad ekonomi kräver att alla har minst en gymnasieexamen.

I gymnasieskolan vill vi att alla elever ska kunna välja mellan tydliga inriktningar som syftar till vidare studier eller direkt till ett yrke. Samtliga utbildningar ska ge gedigna kunskaper och leda till en gymnasieexamen. Därigenom blir alla väl rustade för att klara arbetslivet och fortsatt utbildning. Genom studier ska eleverna också skaffa sig en grund med beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället behöver. Utbildningen ska främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet. En hög kunskapsnivå är också grundläggande för möjligheten att utöva sina demokratiska fri- och rättigheter.

Lärarna viktigast för hög kvalitet i gymnasieskolan

Det enskilt viktigaste för elevernas resultat är att de möter en riktigt bra lärare. Kvaliteten i ett utbildningssystem kan aldrig bli högre än kvaliteten på dess lärare. Ökande kunskapsresultat i den svenska skolan kräver att många ambitiösa och duktiga studenter väljer att utbilda sig till lärare. Då måste det också löna sig bra att utbilda sig till och arbeta som lärare.

Vi vill se fler karriärvägar för lärare i skolan. Skolhuvudmännen bör tillvarata den kompetens som dessa lärare besitter och stimulera till professionell utveckling och större ansvarstagande i skolan. Det kan exempelvis handla om att ta ansvar för ämne och ämnesutveckling, kvalitetsarbete, bedömning och betygssättning, handledarskap för lärarstudenter samt mentorskap för nyutbildade lärare.

Kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling måste vara naturliga inslag i lärarrollen, och stödjas genom gemensamma satsningar från staten och skolhuvudmännen och med huvudsaklig förläggning vid högskolor och universitet. Dagens system för kompetensutveckling för lärare där staten bestämmer sig för att vidareutbilda lärarna inom än det ena än det andra skapar inte den långsiktighet eller lokala anpassningen som krävs.

Vi vill också utveckla skolans organisation. Lärare behöver lära av varandra och duktiga lärare coacha andra. Goda praktiker kan på så sätt få spridning.

Fel! Okänt namn

Forskning i skolan om skolan

Staten behöver öka dagens mycket begränsade anslag till utbildningsvetenskaplig forskning. Lärarutbildningen måste ha en större förankring i forskning och utbilda vana forskningskonsumenter. Forskningen måste också ha en närmare koppling till verksamhetens behov och frågor som är angelägna för skolan. Detta kräver ett nära samarbete och dialog mellan forskare och skolan.

En ny organisation för att sammanställa forskning och en förstärkt organisation för att sprida och se till att forskningsresultat behövs och är en viktig del i att vända den negativa utvecklingen på skolans område.

Utbildningspolitiskt mål för gymnasiekompetens

Idag är det drygt 10 procent av 18–24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar för att göra det. Regeringens mål inom ramen för Europa 2020 är att andelen 18–24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar ska vara högst 10 procent år 2020. Regeringens ambition är således att minska andelen som inte har gymnasiekompetens med mindre än en procentenhet på ett decennium. Det är ett alldeles för lågt ställt mål.

Vårt mål är att alla före 25 års ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen, och som ett mål på vägen vill vi till år 2020 halvera andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller studerar för att få det, från idag drygt 10 procent till 5 procent.

Motverka avhopp från gymnasieskolan

Andelen elever som började gymnasieskolan hösten 2006 och som har fullföljt utbildningen inom tre eller fyra år är 79 procent för flickor och 74 procent för pojkar. Frånvaron och avhoppet från gymnasieskolan måste minska.

Regeringen försöker motverka avhopp från gymnasiet genom att sänka kunskapskraven i svenska och engelska för en hel generation elever på yrkesprogrammen. Att man sänker kunskapskraven kan naturligtvis innebära att statistiken avseende hur många som når målen förbättras, men det sker till ett högt pris både för gymnasieeleverna personligen och för Sveriges konkurrenskraft.

Det krävs nationella mål och en strategi utvecklad mellan stat och kommun för att fler elever ska fullfölja sin gymnasieutbildning. Det ska ställas tydliga krav på skolorna att de ska arbeta för att alla elever ska fullfölja sin gymnasieutbildning. Skolan har ett ansvar för att se varje elev. Upplägg av undervis-

Fel! Okänt namn på

ningen behöver ses över och särskilda insatser initieras för att öka motivationen hos eleverna att fullfölja den valda gymnasieutbildningen. Eleverna behöver få stöd och resurser efter behov. Varje kommun ska ha både erforderliga system och en skyldighet att fördela resurser mellan skolorna efter elevernas behov. Varje elev som inte klarar en kurs ska omedelbart erbjudas stöd för att klara kursen. Skolor som inte når resultat och uppfyller kvalitetskraven måste upprätta en handlingsplan som ska godkännas nationellt. Dåliga skolor ska kunna läggas ner.

Undervisningen i kärnämneskurserna bör också präglas mer av den utbildning som eleven går, genom så kallad infärgning. Motivationen och resultaten ökar avsevärt om eleverna ges möjlighet att arbeta med dessa ämnen i ett sammanhang som är tydligare kopplat till programmets inriktning. Inte minst för att förbättra resultaten inom kärnämnen behöver undervisningens upplägg förnyas för att göra den mer relevant för elever med olika bakgrund och studiemål. Vissa mål i kärnämnen kan uppnås genom starkare samverkan med karaktärsämnen. Även om utbildningen i kärnämneskurserna får olika upplägg ska ändå målen vara gemensamma. Skolverket bör få i uppdrag att visa på möjligheter att variera undervisningen utan att kraven sänks, att tydliggöra hur en ökad infärgning kan ske och att lyfta fram goda exempel på framgångsrikt utvecklingsarbete och goda exempel på integrerande arbetssätt.

Lärlingsutbildning kan vara ett verksamt sätt att höja kvaliteten i utbildningen men försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning har tyvärr inte varit framgångsrik utifrån aspekten att motverka avhopp. En fjärdedel har antingen hoppat av eller bytt till ett annat program; det är en fyra gånger större andel än på andra program. Det är uppseendeväckande siffror eftersom lärlingsutbildningen bland annat har införts för att minska avhoppet från gymnasieskolans yrkesprogram. För att den gymnasiala lärlingsutbildningen ska bli bra behöver justeringar av programmets upplägg göras. I Nationella lärlingskommitténs utvärdering av försöksverksamheten med lärlingsutbildning dras slutsatsen att det behövs en omfattande skolförlagd period med både allmänteoretiskt och yrkesteoriskt innehåll i början av utbildningen för att introduktionen ska bli bättre och avhoppet minska. Vikten av kompetenta handledare på de arbetsplatser som tar emot elever betonas också av kommittén, och handledarutbildningen måste därför uppvärderas. Det påpekas även att den arbetsplatsförlagda utbildningen inte ska ersätta utan komplettera den skolförlagda utbildningen och att det fortfarande behövs kompetenta yrkeslärare på skolorna.

Införandet av en lärlingsutbildning i gymnasieskolan måste följas upp så att det blir verklig kvalitet i lärlingsutbildningen. De nationella programråden ska ges i uppdrag att ta fram kriterier för godkännande av de arbetsplatser och för de handledare som tar emot lärlingar, samt att utveckla system för kvalitetssäkring för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Ett nationellt lärlingsråd med företrädare för arbetsmarknadens parter och branscher bör inrättas för samordning av den fortsatta uppbyggnaden av lärlingsutbildningen.

Fel! Okänt namn

Att investera i utbildning är viktigare än att sänka skatter

Regeringen har lagt ut en besparing på gymnasieskolan från år 2012 och framåt med hänvisning till den nya gymnasieskolan. Kommunerna ska spara 675 miljoner kronor under 2012. Det motsvarar nästan 1 400 lärartjänster. Från och med 2015 ska kommunerna spara 1 930 miljoner kronor, vilket motsvarar mer än 3 600 lärartjänster. Regeringen skär ned på gymnasieskolan och dess lärare, en av de mest centrala delarna av välfärden, samtidigt som de fokuserar på att sänka skatter. Det kan vi inte acceptera. Vi föreslår därför att gymnasieskolan tillförs 675 miljoner kronor år 2012. När det utretts om den nya gymnasieskolan verkligen innebär minskade kostnader kommer vi att utvärdera om ytterligare resurser behöver tillföras. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med en utvärdering av kostnaderna efter det första året med Gyl1.

En modern och likvärdig gymnasieexamen

Sverige är ett kunskapssamhälle där gymnasiekompetensen har blivit den etablerade grundkompetensen. Utan gymnasieutbildning är det mycket svårt att få och behålla ett arbete. Kunskapskraven på arbetsmarknaden ökar hela tiden. Det gäller både generella kunskaper och mer specialiserad kompetens. Antalet jobb som inte kräver gymnasiekompetens för att få anställning minskar i rask takt medan efterfrågan på gymnasial utbildning är fortsatt stor, och efterfrågan på högre utbildning har ökat markant och förväntas att fortsätta öka.

Gymnasieskolan ska ge bästa möjliga förutsättningar för arbete och fortsatta studier. I detta ligger även möjligheten att byta arbete eller sysselsättningsform. Om den som vill starta eget inte tar steget på grund av kunskapsbrister förlorar samhället i tillväxt. Den som långvarigt vantrivs med sitt befintliga arbete löper större risk för att bli sjuk. Den som arbetar i en bransch med en kortvarig eller långvarig nedgång och inte kan byta yrke eller arbetsplats på grund av att han eller hon inte kan förstärka sin kompetens eller omskola sig löper risk för att bli långtidsarbetslös. Inom många yrken, inte minst de som yrkesprogrammen är inriktade mot, är det ofta en förutsättning att kunna byta arbete för att orka med ett helt yrkesverksamt liv. Ju fler som har möjlighet att själva göra valet att byta arbetsplats, yrke eller bransch, desto rikare och mer jämlikt blir Sverige.

Detta kräver dock att de grundläggande kunskapskraven på alla gymnasieprogram är relativt höga. Därför ska alla gymnasieprogram ge grundläggande behörighet till högskolan. Det är nödvändigt eftersom dagens moderna arbetsliv, och möjligheten att utvecklas inom sitt arbete eller starta eget, kräver goda kunskaper inom bland annat svenska och engelska. Det är också nödvändigt för att ge alla möjlighet och göra avståndet kort när det gäller att gå

vidare till yrkeshögskola eller högskoleutbildning. Därför ska alla gymnasieprogram även fortsatt ge grundläggande behörighet till högskolan och alla gymnasieprogram ska leda fram till en gemensam gymnasieexamen. En sammanhållen gymnasieskola gör det också lättare att byta program, vilket minskar risken för att elever avbryter sina gymnasiestudier helt och hållet. Regeringens gymnasiepolitik innebär en återgång till en gammaldags ordning som inte möter dagens krav.

OECD är tydlig i sin rapport "No More Failures – Ten Steps to Equity in Education" från 2007 att gymnasieutbildning måste vara attraktivt för alla och erbjuda en högkvalitativ utbildning utan återvändsgränder och en effektiv väg ut i arbetslivet. OECD rekommenderar att yrkesprogrammen ska leda till behörighet till högskolestudier då det ger högre status åt gymnasieprogrammen och lyfter fram Sverige och Norge som goda förebilder. Därigenom blir alla väl rustade för att klara arbetslivet och fortsatt utbildning. Men tvärt emot OECD:s rekommendation så har regeringen avskaffat den grundläggande högskolebehörigheten på gymnasieskolans yrkesprogram.

Ungdomarna är dock smartare än regeringen och har på grund av avskaffandet av den grundläggande högskolebehörigheten i stor utsträckning valt bort yrkesprogrammen.

Utmaningar för duktiga elever

För elever som snabbt tillägnar sig kunskap ska undervisningen innebära en utmaning och det ska bli lättare att få gå vidare, lära mer och djupare. Den gymnasieelev som vill ska kunna läsa enskilda ämnen på högskolenivå. Vattentäta skott mellan olika skol- och utbildningsformer som hindrar individens utveckling ska undanröjas.

Jämställdhet i gymnasieskolan

Morgondagens samhälle möter andra utmaningar än dagens, och det är beklagligt att regeringen inte sett över programstrukturen utifrån detta. Nya inriktningar som attraherar både unga kvinnor och män kan vara ett verksamt sätt att undvika de förluster som starka traditioner vid val och vattentäta skott mellan olika ämnesinriktningar ger upphov till. Det kan till exempel röra sig om utbildningar som innehåller både vård och teknik, eller som kombinerar bygg och arkitektur. Det skulle inte bara göra gymnasieskolans innehåll mer modernt, det skulle också stärka jämställdheten och minska risken att vi går miste om enskilda individers engagemang och förmågor på grund av att traditionella strukturer påverkar valet av studieinriktning.

Idag har yrkesprogram som domineras av män fler och tydligare yrkesutgångar än program där de flesta studerande är kvinnor. Detta måste ses över; alla yrkesprogram ska ha tydliga yrkesutgångar.

Fel! Okänt namn

Framtidskompetenser

Ytterligare ett område där dagens gymnasieutbildningar innehållsmässigt behöver uppdateras är möjligheten att läsa de stora språken. Bland kurserna i moderna språk dominerar spanska, franska och tyska. Stora språk såsom arabiska och kinesiska har dock vuxit i betydelse både i Sverige och globalt sett. Dessa, och även andra språk, är viktigt då många som bor i Sverige talar dessa språk. Språken är också viktiga av handelspolitiska skäl och för att man bättre ska kunna förstå den globala utvecklingen inom samhällskunskap och ekonomi. Modersmållärare bör inte vara undantagna från kravet på lärarlegitimation utan ska ha en lärarutbildning och ämneskompetens i modersmålet. Det höjer kvaliteten på den viktiga modersmålsundervisningen men är också viktigt då de därmed kan undervisa elever som inte har språket som modersmål. Modersmålläraren blir därmed också lärare i moderna språk.

Det socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbara samhället aktualiserar behovet av en bred förståelse för det komplexa samspelet mellan naturprocesserna och samhällsplaneringen. Tvärvetenskaplig forskning och utbildning är avgörande för att åstadkomma en kunskapsbaserad hållbar samhällsutveckling. För många ungdomar är valet mellan natur- och samhällsvetenskaplig utbildning svårt. Genom gymnasiereformen finns på naturvetenskapsprogrammet en inriktning som benämns naturvetenskap och samhälle. Vi föreslår att regeringen inrättar en motsvarande inriktning på samhällsvetenskapsprogrammet med fokus på långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Därigenom får gymnasieskolan en gemensam tvärvetenskaplig utbildningsväg inom de båda programmen. Utbildningsvägen ger eleverna möjlighet att avvakta med det definitiva valet mellan naturvetenskaps- och samhällsvetenskapsprogrammen och förhindrar därmed felval och inlåsningseffekter som kan bli konsekvensen av den beslutade gymnasiereformen. Med detta förslag kommer färre elever att behöva ta omvägen via komvux eller tekniskt basår när de vill vidare till högre studier. Dessa elever kommer således snabbare ut på arbetsmarknaden.

Bättre studie- och karriärvägledning i gymnasieskolan

För att få arbete behöver ungdomar vid gymnasiet utbilda sig för uppgifter och färdigheter som arbetsgivarna efterfrågar. Med dagens många valmöjligheter behöver eleverna få god information om vilka vidare studie- och karriärmöjligheter olika studieval ger. En bra karriärvägledning kan också förhindra avhopp och stärka studiemotivationen hos eleverna. Det finns stora behov av att långsiktigt och brett förbättra kontakterna mellan utbildning och yrkesliv inom både de studieförberedande programmen och yrkesprogrammen.

Estetisk verksamhet ska vara ett gymnasiegemensamt ämne

Det är självklart att alla gymnasieelever ska utveckla och använda sin fantasi och kreativitet samt förmågan att kommunicera genom att delta i estetisk verksamhet. Det krävs också kunskaper för att ta del av och tolka det kulturella utbudet. Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer är dessutom en av de åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande som fastställts av EU, och som Sverige ställt sig bakom. Estetik, kreativitet och förmåga att uttrycka sig konstnärligt är vidare en tillgång i många yrken och bör därför ingå som ett gymnasiegemensamt ämne i de nationella programmen i gymnasieskolan.

Särskilda varianter

Vi anser att särskilda varianter av program och lokala kurser ska kvalitetssäkras nationellt. Vi vill understryka vikten av att möjligheten att anordna särskilda varianter kvarstår. Att avskaffa möjligheten att anordna särskilda varianter skulle försvåra utvecklingen av gymnasieprogram med hög kvalitet och inskränka elevernas möjlighet till val av inriktningar som är viktiga för arbetsmarknaden, inte minst inom mer specialiserade områden.

Behörighet till gymnasieskolans nationella program

Från och med höstterminen 2011 behövs det godkänt i åtta ämnen i grundskolan – däribland svenska, engelska och matematik – för att vara behörig till ett yrkesprogram. För behörighet till de studieförberedande programmen kommer det att krävas godkänt i tolv ämnen inklusive svenska, engelska och matematik. De differentierade behörighetsreglerna ger en stark signal till både elever och föräldrar om vilken ambitionsnivå olika elever ska lägga sig på, vilket i förlängningen avsevärt kan minska deras framtida valmöjligheter till studier. Att dra en gräns mellan yrkes- och studieförberedande programs behörighetskrav är inte befogat.

Vi föreslår därför att det som huvudregel ska krävas godkänt i svenska (eller svenska som andraspråk), engelska och matematik samt ytterligare fem ämnen för intagning till alla nationella program eller motsvarande. Det gör att även elever med snävare intressen med inriktning mot antingen praktisk-estetiska utbildningar eller samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga utbildningar får möjlighet att bli behöriga till samtliga program.

Fel! Okänt namn

Översyn av intagningsystemet till högre studier

Konstruktionen av meritpoängssystemet i gymnasieskolan innebär att språkval som eleven gör i mellanstadiet kan bli avgörande för om eleven senare kan komma in på ett efterlängtat högskoleprogram. Vi vill se över intagningsystemet till högre studier i sin helhet då det blivit alltför komplicerat och kommer leda till ökad social snedrekrytering till högre studier.

En förändring av meritpoängssystemet som snarast bör göras är att kurser i modersmål också ska ge meritpoäng på samma sätt som kurser i moderna språk. Lästa kurser i språk ska värderas på samma sätt och en elev ska inte behöva välja bort att läsa modersmål för att det inte ger meritpoäng på samma sätt som kurser i moderna språk i gymnasieskolan.

Övergången till högskola och vuxenutbildning

Regeringens förslag att minska tiden för kärnämnen, kombinerat med en höjning av kraven för grundläggande högskolebehörighet, skapar en uppdelning mellan de olika gymnasieprogrammen som saknar grund. Det ökar klyftorna och det är tillväxtfientligt. Att det inte ens ska vara möjligt att nå grundläggande behörighet även om man använder hela sitt individuella val, utan att man måste läsa utökad program eller studera inom vuxenutbildningen, förstärker detta.

Regeringen flyttar ansvaret för att alla elever får nödvändiga kunskaper för ett helt yrkesliv från gymnasieskolan till den kommunala vuxenutbildningen. När elever inte når en tillräcklig kunskapsnivå i en utbildningsform brukar det normalt ses som ett misslyckande för den utbildningen, något som måste tas på stort allvar och åtgärdas. Här gör regeringen istället det till en naturlig del av landets utbildningssystem – ofullständiga kunskaper i gymnasiet ska kunna åtgärdas genom att fler elever läser inom vuxenutbildningen. Konsekvenserna av de här förslagen kommer att slå igenom så mycket hårdare när regeringens omfattande nedskärningar i den kommunala vuxenutbildningen tas i beaktande – under förra mandatperioden har antalet vuxenutbildningsplatser minskat kraftigt.

Enligt SCB tänker sig 60 procent av alla gymnasieelever att studera vidare på högskola inom tre år efter sin examen. Hälften av dem som läser på barn- och fritidsprogrammet, 40 procent av dem som går på elprogrammet och en fjärdedel av dem som läser på hotell- och restaurangprogrammet vill studera vidare inom tre år efter avslutat gymnasium. Trots att mellan 80 och 90 procent av eleverna med slutbetyg på yrkesprogrammen når grundläggande behörighet till högskolan väljer regeringen att sänka kunskapskraven för alla. Sammantaget saknas grund för en utbildningspolitik som bygger på antagandet att elever på yrkesförberedande program är dåligt studiemotiverade eller studieobegåvade.

Redan idag har tio OECD-länder en högre andel högskoleutbildade i åldrarna 25–34 år. Det är givetvis inte bara direktövergången från gymnasieskolan till högskolan som riskerar att minska med regeringens politik, utan även inträdet i högskolan längre fram i livet. Det handlar om långt fler än de som vill byta yrkesbana helt och hållet. Den som utbildar sig till barnskötare i den gymnasieskola regeringen föreslår och efter ett antal år som yrkesverksam vill läsa till förskollärare kommer att få betydligt svårare att göra det. Samma sak gäller för den undersköterska som vill läsa enskilda vårdkurser på universitet. Vill man förstärka sin kompetens genom att gå ner i tid och studera samtidigt som man arbetar – vilket är klokt inte minst när efterfrågan på arbetskraft sviktar – är det långt ifrån säkert att man anses vara prioriterad vid fördelningen av vuxenutbildningsplatser, en fördelning som utgår från att de som står längst bort från arbetsmarknaden ska bli antagna först.

Rättvis övergång till nytt betygssystem

När man byter betygssystem är det oerhört viktigt att övergången blir rättvis. Det behövs därför rättvisa övergångsregler för antagningar till universitetsstudier så att alla de ungdomar som börjar den nya gymnasieskolan har samma chans som äldre ungdomar att komma in på den utbildning de drömmer om och arbetar för.

Modernisera regelverket för fristående gymnasieskolor

De fristående skolorna är idag en stor och naturlig del av vårt skolväsende. När de fristående skolorna reglerades i början av 90-talet visste vi inte hur de skulle komma att utvecklas men idag ser vi ett stort behov av att modernisera regelverket kring de fristående skolorna. De fristående skolorna behöver veta vad som gäller och eleverna och deras föräldrar ska kunna känna trygghet i sitt skolval. De fristående skolorna behöver ett bra regelverk som är brett förankrat och därmed långsiktigt hållbart.

Att det finns olika huvudmän i skolan att välja bland ger valfrihet för eleverna och kan öka mångfalden av pedagogiska modeller och därigenom främja utveckling. För att det ska vara kvaliteten och inte huvudmannaskapet som avgör hur väl en skola lyckas med sitt uppdrag, måste det vara lika villkor för kommunala och fristående gymnasieskolor. Alla gymnasieskolor ska verka under samma skollag, följa samma nationella läroplan och kursplan och tillämpa samma betygssystem.

Det finns en risk för att vinstdrivande fristående skolor sänker utbildningens kvalitet. Det finns också tecken på att så sker: lärartätheten bland de vinstdrivande fristående skolorna är betydligt lägre än i kommunala och icke-vinstdrivande fristående skolor samtidigt som elever från vinstdrivande fristående grundskolor tenderar att prestera något sämre på gymnasiet jämfört

Fel! Okänt namn på

med elever med motsvarande betyg från kommunala grundskolor. Det finns som påtalat behov av att se över regelverket.

Alla skolor ska också ha samma krav på öppenhet, insyn och möjlighet till granskning från kommun och medborgare och meddelarfrihet för anställda. För att kommunala och fristående skolor ska få lika villkor på riktigt måste man göra en helhetsanalys av de olika huvudmännens förutsättningar. Det finns idag mycket få krav på de huvudmän som vill starta en fristående skola. Vi vill skärpa kvalitetskraven för tillstånd så att inte oseriösa huvudmän får tillstånd att starta en skola. Vi vill också införa ett obligatoriskt samråd mellan kommunen och huvudmannen när en fristående skola vill etablera sig. Kommunen ska ges ett större inflytande.

Vi vill utreda behovet av ökad granskning av skolors ekonomi och behovet av att föreslå nya åtgärder som kan vara nödvändiga för att ingripa i de fall där ekonomin använts på ett felaktigt sätt. Skattemedel avsedda för skolan ska också gå till skolan. Vi vill också införa en lag om investeringsskydd som ska förhindra att våra gemensamma medel slösas bort vid avknoppning eller utförsäljning av skolor och förskolor.

Då vinsterna av att missköta skolverksamhet idag kan vara stora bör kraftfulla ekonomiska och juridiska påföljder kunna utdömas när ägare och skolledningar missköter sina uppdrag, och om en fristående skola går i konkurs ska kostnaden för det inte kunna vältras över på kommunen.

Det måste bli lättare att välja skola utifrån god kunskap. Alla skolor ska delta i öppna jämförelser där man anger lärartäthet, andel behöriga lärare, resultat på nationella prov etc. Gymnasieskolor ska också vara skyldiga att följa upp sina elever efter att de tagit examen; det innebär en bra kvalitetsinformation till både kommuner och framtida elever. All sådan information från alla skolor ska vara samlad och lättgänglig. Det behövs skärpta regler för marknadsföring av gymnasieskolor så att det är relevanta saker skolorna får ”locka” med. Genom att stärka lärarnas ställning, föräldrarnas information och kommunernas insyn kan vi använda resurserna bättre och stärka möjligheten att välja utifrån fakta.

Elevhälsa

Ungas psykiska hälsa försämras i Sverige. Många ungdomar med psykisk ohälsa behöver hjälp och stöd i ett tidigt skede, och då behövs en välfungerande elevhälsa med kunskap och resurser för att möta elever med psykisk ohälsa.

Mobbning och kränkande behandling

Den svenska skolan ska stå för absolut nolltolerans mot mobbing och kränkande behandling. Det är helt oacceptabelt att en enda elev ska behöva gå till

skolan och vara rädd för att utsättas för mobbing och kränkningar. Elever som blivit utsatta för mobbing berättar ofta om att de utsätts för en andra kränkning när de inte tas på allvar och inte blir trodda av de vuxna i sin närhet. Vi behöver förstärka arbetet mot mobbing, kränkningar, trakasserier och diskriminering i skolan. För att skolorna ska ha möjlighet att kunna genomföra ett lyckat arbete mot mobbing krävs kvalitetssäkrade och evidensbaserade antimobbningmetoder och kunskap och kompetens om mobbingens mekanismer. Lärare och annan skolpersonal behöver få den kunskap och kompetens som krävs för att kunna arbeta såväl förebyggande mot mobbing som att kunna hantera reella mobbingssituationer. Vilka metoder som fungerar måste beforskas och utvärderas.

Vi har under flera år föreslagit att en "lex Sarah" ska införas i skolan som innebär att all skolpersonal oavsett huvudman ska vara skyldig att rapportera missförhållanden i skolan eller om läroplanen eller värdegrunden inte följs, däribland om skolan inte får stopp på de kränkningar och trakasserier en elev utsätts för. En utredning har nu lämnat ett betänkande i frågan och vi ser fram emot ett konkret förslag på lagstiftning från regeringen. Vi vill se över en skärpning av lagen om skolors skyldighet att agera mot mobbing så att skolor blir skyldiga att få stopp på mobbingen inom en viss tidsperiod och att skolan annars kan krävas på skadestånd.

Elevers organisering och elevmajoritet i lokala styrelser

Elevers möjlighet till organisering och inflytande behöver stärkas. Elever som är delaktiga och får ta ansvar skapar också en tryggare skola och en bra studiemiljö.

Under många år har det funnits en försöksverksamhet med lokala styrelser med elevmajoritet i kommunala gymnasieskolor som avskaffats. Försöksverksamheten har fungerat ytterst väl och aktivt bidragit till bättre skolmiljöer, mer aktivt ansvarstagande från elevernas sida och ökat demokratiseringen av skolan. På samma sätt som arbetstagare har inflytande över sina arbetsplatser borde gymnasieelever ges inflytande i skolan. Möjligheten att inrätta lokala styrelser med elevmajoritet i de kommunala gymnasieskolorna bör således återinföras.

Registerkontroll av personal i gymnasieskolan

Lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg syftar till att stärka barns och ungdomars skydd mot främst sexuella övergrepp genom att förhindra att personer som dömts för vissa brott anställs inom de aktuella verksamheterna. Arbetsgivaren är

Fel! Okänt namn på

enligt lagen skyldig att kräva ett brottsregisterutdrag från den person man vill anställa. Lagen omfattar alla – utan undantag för någon personalkategori – som söker arbete inom förskoleverksamhet, förskoleklass, skolverksamhet för skolpliktiga barn och skolbarnsomsorg. Däremot omfattas inte anställda i gymnasieskolan.

Lagen innebär ett viktigt skydd för barn och ungdomar och bör utsträckas till att skydda alla minderåriga. Eftersom elever är minderåriga under gymnasiets första och andra år, bör lagen gälla även dem som söker arbete i gymnasieskolan.

Stockholm den 5 oktober 2011

Mikael Damberg (S)

Louise Malmström (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Gunilla Svantorp (S)

Håkan Bergman (S)

Thomas Strand (S)

Adnan Dibrani (S)